

Bezsenyi Tamás

A szervezett bűnözés elleni nemzetközi együttműködés értelmezései a magyar igazságszolgáltatásban

Interpretations of International Cooperation in the Hungarian Judiciary Against Organized Crime

Összefoglalás

Magyarországon a szocialista időszak második felében rendkívül súlyos bűncselekményeket követtek el a kiépülő szervezett bűnözői csoportok. Ezek az illegális hálózatok már az 1980-as években nemzetközi kapcsolatokat építettek ki európai bűnözői szindikátusokkal. Ebben az időszakban a magyar rendőrség csak informális úton tudott más szocialista országok rendőrségével együttműködni. Az alábbi kutatás azt kívánja vizsgálni, hogy a szervezett bűnözés elleni nemzetközi együttműködést Magyarország tekintetében miként értelmezték, és hogyan változott meg az 1980-as évektől egészen a 2010-es évekig. A szervezett bűnözés elleni nemzetközi együttműködés a mai napig az egyik legkomolyabb kihívás, amellyel a nemzetközi közösségnek és az Európai Uniónak szembe kell néznie. A tanulmány arra fókuszál, hogyan definiálták a szervezett bűnözést, valamint az ellene folytatott nemzetközi együttműködés feladatait. Ehhez a nemzetközi egyezmények és az európai uniós szerződések fogalomhasználatát hasonlítom össze és elemzem. Ennek segítségével jobban megérthetőek a szervezett bűnözés hagyományos szerepkörei és az olyan jövedelmező szektorok, mint a pénzmosás, illegális emberkereskedelem, autó és

BEZSENYI TAMÁS, egyetemi tanársegéd, NKE – RTK Rendészeti Vezetéstudományi Tanszék (Bezsenyi.Tamas@uni-nke.hu).

egyéb értékes termékek csempészete. A kutatás elsősorban a legfontosabb szervezett bűnözés elleni nemzetközi szerződésekre fókuszál, amelyeket az ENSZ, illetve az Európai Unió fogalmazott meg. Különös tekintettel a Palermói egyezményre és annak kiegészítő egyezményeire, amelyek az illegális fegyvercsempészettől egészen az emberkereskedelemig terjednek.

Summary

In Hungary during the second half of socialist period many serious crime committed by emerging organized crime groups. These illegal networks built up important international links already in the 1980's with other European crime syndicates. In that time the Hungarian police headquarters only could informally cooperate with other socialist countries. This research explore how the situation changed from the socialist period until the first decade of the 21th century. International cooperation against organized crime remains one of the most important new challenge with which the international community has to face. This study focuses on how to interpret and compare usefully the terminology used by the international treaties and other written protocols of European cooperations.

Due to this approach the decision makers of public administration and administration of justice can be reinterpret the traditional domains of organized crime, such as the lucrative sectors of money laundering, smuggling of illegal immigrants, trafficking in human beings, arms trafficking and smuggling of vehicles and other high-quality goods. The research focuses on the most important European Union Treaties and comprehensive United Nations Conventions against Transnational Organized Crime, with a special emphasis on Palermo Convention and its supplementary protocols against the smuggling of weapons and other illegal products and moreover human trafficking.

A SZERVEZETT BŰNÖZÉS FOGALMI KÉRDÉSEI

A bűnözést általánosságban is, de a szervezett bűnözést különösen társadalmi jelenségként kell kezelnünk, amely „az adott létfeltételekhez normálisan kapcsolódik, értelmes és racionális, mert problémamegoldó és szükségletkielégítő, az egyén és környezete közötti »anyagcsere« lehetséges változata, eszközcselekménye”.¹ Amennyiben főként olyan típusú bűnügyekkel szembesül az államhatalom, ahol megfelelő szervezethez mellett szorosabb vagy lazább szerveződésű hálózat figyelhető meg, amelyeknél a problémamegoldás és a szükségletkielégítés a működésük alapja. Konkrét feladatmegosztással és az ebből fakadó informális alá-fölé rendeltségi viszonyokkal együtt, amely gazdasági, egyértelműen profitszerzési célból működik, és tagjai részben vagy teljes egészében a szervezet működéséből élnek, akkor már az állam ellenőrző funkciója sérül, és különösen veszélyes típusú bűnözésről beszélünk. Ha a tagoknál szélesebb körre kiható működésükben szerepet játszanak az általuk használt, felhasznált klien-

sek csoportja – ahogy az a dolgozatomban bemutatott eseteknél előfordult –, akkor a nyomozó hatóságnak el kell fogadnia a szervezett bűnözés és az alvilág létrejöttének tényét, de ennek elismerését követően, ha egyes tagjaival kapcsolatot tud kialakítani, akár fel is tudja használni saját maga ellen.

A SZERVEZETT BŰNÖZÉS JELENTŐSÉGE A SZOCIALISTA IDŐSZAKBAN

A rendszerváltás után a szervezett bűnözés elleni nemzetközi együttműködésbe Magyarország is bekapcsolódott, ám ennek pontos megértéséhez érdemes megvizsgálni, hogy a szervezett bűnözés ellen a szocialista időszakban milyen nemzetközi bűnüldözői fellépésekre volt lehetőség. A rendszerváltás előtt a szocialista országok közötti bűnügyi kooperáció, főként rendőri vonalon, rendkívül problematikus volt. Sok esetben a felettes szervek beleegyezése nélkül, a közös tapasztalatok alapján a rendőri középvezetők informálisan alakították ki ezeket. Egy, a rendszerváltás idején született interjúkötetben nyilatkozó rendőrtiszt kifejti, hogy komoly retorziók érték őket, amikor ez kiderült.² Például egy jól ismert betöréses módszer érdekében kívánták felvenni a kapcsolatot a csehszlovák rendőrséggel, és miután ezt hivatalosan megtagadták, a rendőrök saját döntésük alapján utaztak a Borsod-Abaúj-Zemplén megyei vagyonvédelemmel foglalkozó kollégáikhoz, akik Kassán hoztak létre egy nemzeti rendőrségek közötti informális együttműködést. A rendőrtiszt állítása szerint: „egyszer sem fordult elő, hogy a szocialista országok fővárosainak lakásbetöréssel foglalkozó szakemberei összeültek volna megtanácskozni közös dolgaikat.”³

Az Interpollal való együttműködés mindazonáltal létezett, és 1983-ban a Szépművészeti Múzeum hét képeinek elrablása kapcsán kifejezetten hasznosnak is tűnt.⁴ Minden valószínűség szerint Eftimiosz Moszkoklaidesz, akkor 55 éves görög milliomos volt a megbízó orgazda, míg a bűncselekmény megtervezésével 12 évig foglalatostkodó Ivano Scianti volt az elkövetők vezetője, akit az olasz alvilágban csak Carlóként ismertek. Végül Görögországban, egy Aigion melletti kolostor kertjében megtaláltak hat képet, illetve Jónás Katalin vallomása alapján végül az elkövetők ellen Rómában, Nápolyban és Athénban is büntetőeljárás indult. Az ügy sikeres felderítésében óriási szerepet játszott, hogy a Románián keresztül Olaszországba távozó olasz bűnözőkhöz csapódott, fiatalos Jónás Katalint a román–magyar határon elfogták, így az Interpol segítségével gyorsabban fel tudták venni a kapcsolatot az olasz és görög hatóságokkal, hogy az ügy szereplőit azonosítsák és elfogják.⁵

Blaskó Béla a fenti példát igazolandó módon megjegyezte, habár igen hosszú múltra tekint vissza a különböző államok közötti segítségnyújtás büntetőügyek kapcsán is, mégis Európában leginkább a 20. század második felében jelentkezett az igény a bűncselekmények felderítése és megelőzése érdekében az együttműködés intézményesítésére.⁶ Magyarországon erről először összefoglalóan az 1996. évi XXXVIII., a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről szóló törvény rendelkezett a korábban a Btk.-ban és a Be.-ben szereplő szabályozások tartalmi módosítása révén.⁷

A SZERVEZETT BŰNÖZÉS MEGVÁLTOZÓ SZEREPE
A RENDSZERVÁLTÁS UTÁN

A bűnüldözés és az igazságszolgáltatás nemzetközi összehangolását Magyarországon Bárd Károly már az 1990-es évek derekán szorgalmazta, egy tanulmányában át is tekintette az erre való törekvéseket. Állítása szerint a kelet-európai rendszerváltásokat követően kifejezetten fontos, hogy a „nemzetközi közösség államaiban”⁸ meglegyen az erre irányuló politikai akarat. A szövődő tervek egyik eklatáns példája, hogy a szervezett bűnözésről tartott miniszteri világkonferencián 1994 novemberében, Nápolyban elfogadtak egy nemzetközi akciótervet.⁹ Definíció formájában is rögzítették, hogy pontosan mit értenek szervezett bűnözés alatt: hierarchikus, személyi kapcsolatokon alapuló hálózat, amelynek működése során kialakul egy vezetői státus. Külön kiemeli a szöveg, hogy pontosan milyen eszközök igénybevételével tudnak hatalomra szert tenni a bűnözői csoportok: erőszak, korrupció, megfélemlítés. Érdemes hangsúlyozni, hogy a definíció alapján három típusú érdekérvényesítő módszerről beszélhetünk. Nyíltan erőszakot alkalmazni, anyagilag érdekeltté tenni a másik felet (ebben az esetben a korrupció és a vesztegetés fogalma összemosódik), illetve a látens erőszak esetén inkább a hatalom felmutatásáról, érzékeltetéséről van szó.

A szervezett bűnözés célját tekintve alapvetően anyagi haszonszerzésre irányul, ehhez kiegészítésként hozzáfűzi a szöveg a területek és piacok kontrollja feletti akaratot, amely nyilvánvalóan a profit minél zavartalanabb termelését és megszerzését takarja. A további két cél viszont már egy fejlődési szint megugrását feltételezi. Az illegális jövedelmek tisztára mosása, a törvényes gazdasági térbe való átlépés a külső védelmet és legitimitációt segíti elő.¹⁰ Ezeknek az elvárásoknak a teljesülését követően, ha a csoportosulás nyilvánosság előtti botrányba keveredik, akkor nem feltétlenül bűnözőkről van szó, akiknek legális befektetéseik is vannak, hanem cégekről, amelyek bűncselekményeket is elkövettek. Mindazonáltal beszédes, hogy a definíció egyáltalán nem foglalkozik azzal, hogy a szervezett bűnözés beépülne, kapcsolatokat keresne az állami erőszak-monopóliummal, az igazságszolgáltatás különböző szerveivel.¹¹

A szöveg nem helyezett kellő hangsúlyt a technikai innovációk szívóerejére, amely lehetővé teszi, hogy a szervezett bűnözői csoportok nem csupán tervszerű munkamegosztással tudnak dolgozni, hanem az illegális ügyleteikhez széles körű technológiai tárházból tudnak válogatni, anyagi lehetőségeik függvényében. A modern kor szolgáltatásainak diverzitását tekintve, az állampolgárok rendelkezésére álló állami vagy magán-infrastruktúrák kihasználása is rendkívül fontossá vált az ezredfordulóhoz közeledve. Ugyanakkor a definíció előnye a későbbi változataihoz képest, hogy nem kívánja összemosni a szervezett bűnözést a terrorcsoportok működésével, a bűnözői csoportok működésének célhoz kötöttségét egyértelműen az anyagi haszonszerzésben látja,¹² így lényegében inkább egy illegális vállalkozásról van szó, mintsem egy vallási vagy más szekuláris ideológiai háttérrel rendelkező csoport politikai érdekérvényesítő mechanizmusairól, aminek működtetéséhez és minél jobb fenntartásához adott esetben illegális cselekményeket is elkövetnek.

MAGYARORSZÁG BEKAPCSOLÓDÁSA A SZERVEZETT BŰNÖZÉS
ELLENI NEMZETKÖZI EGYÜTTMŰKÖDÉSBE

A szervezett bűnözés globálissá válása miatt az ENSZ bűnmegelőzéssel és a büntettek kezelésével foglalkozó konferenciáján is napirendi pontként foglalkoztak a nemzetközivé váló szervezett bűnözés kérdésével.¹³ 1994. szeptember 10-én az Európai Unió és a kelet-közép-európai belügyi és igazságügyi miniszterek közösen fogadták el a Berlini deklarációt. A dokumentum kitért a kábítószer-kereskedelem kérdésére is, de a hangsúlyt az illegális határátlépésekre, illetve a határokon átnyúló illegális kereskedelemre helyezte. Az emberkereskedelem mellett külön kiemelték a nukleáris anyagok csempésztését is. Ez egy kisebb utalás arra a későbbi folyamatra, aminek mentén a szervezett bűnözés elleni preventív megoldásokat összefogták a terrorizmus egyre akutabbnak tűnő problémájával.¹⁴ Az Európai Unió és a balti államok belügyi és igazságügyi miniszterei közösen elfogadtak egy akciótervet, amely a gépjárműlopásokat és a nukleáris anyagok kereskedelmét kiemelten kezelte. További fontos lépés volt, hogy az Unió felismerte a balti térségben működő transznacionális tengerészeti csempészet jelentőségét, Németország miatt pedig saját veszélyeztetettségét is kiemelte.¹⁵

Ezek az állásfoglalások, deklarációk az országok eltérő bűnüldözési technikai felszereltsége miatt valójában nem tudtak gyakorlati lépéseket elindítani. A kiadatási és jogsegélyegyezmények viszont komoly előrelépésként értékelhetőek az elmúlt évtizedekben. Utóbbi eszközök a nemzeti büntetőjogok hatékony harmonizációja nélkül is működőképesnek bizonyultak. Az Európai Unió tagállamai között kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló egyezmény született 2000. május 29-én. Ennek első korai változata Strasbourgban, 1959. április 20-án kelt, a kölcsönös bűnügyi jogsegélyről szóló európai egyezményként. 1949 és 1990 között megközelítőleg negyven állammal jött létre bi- vagy multilaterális egyezmény elsősorban a három népszerű jogsegélyformával kapcsolatban: kiadatás, bűnügyi jogsegély, illetve a szabadságvesztés-büntetés végrehajtásának átengedése. A 20. század második felében elsősorban a kontinentális országokkal születtek ilyen egyezmények, viszont a 19. században – az Egyesült Államokkal 1856-ban, Nagy-Britanniával 1873-ban – kötött kiadatási egyezmények a második világháborút lezáró párizsi békeszerződést követően is érvényben maradtak, bár gyakorlati alkalmazásukra feltehetően a hidegháborús szembenállás miatt nem került sor.¹⁶

A szervezett bűnözés jelenségének részletes vizsgálatával a minél hatékonyabb visszaszorítás érdekében az Európai Unióban átfogóan először az 1997. június 16-án Amszterdamban összeült Európai Tanács foglalkozott.¹⁷ Ekkor fogadták el a szervezett bűnözés elleni akciótervet, amely elsősorban a bűnüldözés elősegítését, valamint az ezzel kapcsolatos munka összehangolását és a kriminológiai kutatások fejlesztését tűzte ki célul. A jövőbeni egyeztetések előmozdítását és a szervezett bűnözés további fejlődését megelőzendő ajánlások kaptak még helyet a dokumentumban. A szöveg emellett a jogközelítés céljából olyan konkrét javaslatot is tartalmazott, mint a bünszervezetben való részvétel kriminalizálása. Ennek egyik legelső megfogalmazása az Európai Unió Tanácsának 1998. december 21-i határozata, amelyben „az Európai

Unió tagállamaiban a bűnöző szervezetben való részvétel bűncselekménnyé nyilvánításáról” rendelkezett, ebben viszont még a négyéves büntetési tétel volt a minimum, míg a korábbi (1978. évi 137. §) és a jelenlegi Btk.-ban (2012. évi C. törvény, 459. §) már ötéves vagy azt meghaladó szabadságvesztéssel büntetendő cselekményre jöhet létre bűnszervezet.¹⁸ Az új Büntető törvénykönyv viszont a bűnszervezethez kötődő büntetőjogi felelősséget kitágította minden bűncselekményre, tehát a vétséges esetén is alkalmazható a bűnszervezetben való részvétel (2012. évi C. törvény, 321. §), szemben a korábbi, csak büntettekre vonatkozó törvényi tényállással (1978. évi IV. törvény, 263/C. §). Ez gyakorlati szinten azt jelenti, hogy a bűnszervezet hierarchiája alján, vagy annak valós céljairól nem is tudó magánokirat-hamisítást elkövető személy is büntethető. Ez a bűnszervezet elleni törvényes harc viszont felveti, hogy pontosan hol és milyen szempontok szerint lehet a bűnszervezet határát meghúzni, a fogalmát meghatározni.

A SZERVEZETT BŰNÖZÉS NEMZETKÖZI SZINTŰ ÉRTELMEZÉSE

1998. december 21-én az Európai Tanács az utóbbi szempontot vette figyelembe, amikor elsőként fogalmazták meg a „bűnszervezet”, vagyis büntetőjogi harmonizáció egyik alapjának számító terminus definícióját a Joint Action („együttes fellépés” – 98/733 IB) részeként.¹⁹ Bár az Európai Tanács 2008/841-es kerethatározata (2008. október 24.) hatályon kívül helyezte a fenti tanácsi álláspontot, mégis ez az első egységes európai uniós definíciója a szervezett bűnözésnek, Bárándy Péter és Bihari István tanulmánya szerint hiába találhatóak meg egyes elemei más jogforrásokban, „az igazi meghatározását adja a szervezett bűnözésnek”. Elemzés céljából érdemes idézni a definíció teljes szövegét: „A bűnszervezet olyan strukturált szervezetet jelent, amelyet adott időszakra kettőnél több személy összehangoltan hoz létre olyan bűncselekmények elkövetése céljából, amelyeket a törvény legalább négy évig tartó szabadságvesztéssel vagy szabadságelvonással járó intézkedéssel, illetve ennél súlyosabb büntetéssel sújt, akár a bűncselekmény elkövetése a fő cél, akár ez az anyagi haszonszerzés és az állami hatóságok törvényellenes befolyásolásának eszköze.”²⁰

A definíció első problémás része a struktúra szó, amely önmagában nem tartalmazza a hierarchikusságot, az alá-fölé rendeltségi viszonyokat, minthogy horizontális struktúrák is léteznek, amelyek esetén a bűncselekményekkel kapcsolatos feladatkiadások helyett azok közös megbeszéléséről lehet csupán szó. A következő kérdést az időtartam veti fel, ugyanis az „adott időszakra” terminus nem tisztázza, hogy itt mekkora időintervallumot ölel fel a definíció (értelemszerűen nem lehet ugyanarról szó egy hat hónapot, illetve egy tíz évet felölelő együttműködés esetén). A büntetési tétel mint mérőszám a korábban Bárd Károly által felvetett dilemmához vezet vissza, vagyis hogy mennyiben lehet a nemzetenként eltérő büntetési szankciókat szinkronizálni. A definíció vége tölcésszerűen kinyílik, és minden, a nemzetállamra veszélyt jelentő szerveződést a bűnszervezet fogalma alá sorol annak a fogalmi keretnek a segítségével, amely a szerveződés konkrét célját nem tekinti a szervezett bűnözés differentia specificájának. A terrorista szervezetek vagy más politikailag elkötelezett csoportosulások,

amelyek a bünszervezetekkel szemben magukat láttatni kívánják, ugyanilyen besorolás alá kerülnek. Ez a határelmosódás jelentősen nehezítheti a célirányos, racionális felderítő munkát.

A nemzeti büntetőjogok sem egységesek a szervezett bűnözésről alkotott elképzelések tekintetében. A görög büntetőjog nem generálisan szankcionálja a szervezeten elkövetett bűncselekményeket, hanem taxatív felsorolja, hogy mely bűncselekményekre vonatkozó szerveződés (például az emberölés, emberrablás, illetve robbanóanyag használatával elkövetett bűncselekmények) számít minősített esetnek. A szervezett bűnözéssel kapcsolatos bűncselekményeknél általános szinten probléma a bizonyíthatóság kérdése, több olyan nemzeti büntetőjogi javaslat létezik, amelyek a bizonyítható előkészületet sui generis alapon már elkövetett bűncselekménynek tekintik. Olaszországban a maffiabűnözéssel kapcsolatosan speciális mellékbüntetések is léteznek, az elkövető a szabadulását követően nem köthet szerződést semmilyen közigazgatási szervvel.²¹

A Joint Actiont (98/733 IB) követően 1999 márciusában egy újabb közös álláspontot fogadott el az Európai Tanács, hogy az ENSZ készülő Palermói egyezményéhez segítséget nyújtson. Generális értelemben szerepelt a szövegben a szervezett bűnözés kérdése, külön hangsúlyozva, hogy nem csupán a fejlett szervezeti háttérrel rendelkező csoportokra vonatkoznak a rendelkezések, hanem az olyan informális hálózatokra is, ahol nincsenek formális szerepkörök, és a tagságok időtartama sem folyamatos.

1999-ben a Nemzetközi Büntetőjogi Társaság (AIDP) budapesti kongresszusán elhangzottak olyan vélemények, hogy amennyiben a szervezett bűnözésben való részvételt a törvény szankcionálja, akkor világosan, konkrétan meg kell határozni, hogy mit kell érteni szervezett bűnözés alatt.²² A kérdés éppen aktualitással bírt, mivel Magyarországon a bünszervezet fogalma 1997. szeptember 15-i hatállyal a Büntető törvénykönyvet módosító 1997. évi LXXIII. törvény révén vált a büntetőjog részévé. A felmerülő problémák miatt az akkor hatályos anyagi jogi szabályozást a Büntető törvénykönyvet újfent módosító 2001. évi CXXI. törvény állapította meg 2002. április 1-jével.²³

Az AIDP egységesítő szándéka szerint a bünszervezetet a célja alapján lehet definiálni, minthogy a szervezett bűnözés alapvetően hatalmat és/vagy profitot kíván szerezni magas fokú szervezettség megléte mellett.²⁴ A hatalom beemelésénél nem differenciálták, hogy pontosan milyen típusú hatalomról van szó, pedig hatalomnak nyílt vagy burkolt formában történő befolyásolása alapján tovább lehetett volna pontosítani a bünszervezet fogalmát.

NEMZETKÖZI STRATÉGIÁK A SZERVEZETT BŰNÖZÉS ELLENI FELLÉPÉS ÉRDEKÉBEN

A 2000-es évek elejére a Tanács már ki is dolgozott egy átfogó, részletesebb stratégiát a szervezett bűnözéssel kapcsolatos prevencióval, illetve az illegális működés minél hatékonyabb ellenőrzésével kapcsolatosan. „A szervezett bűnözés leküzdésére irányuló

stratégiai koncepció kifejlesztéséről” szóló Millenniumi Stratégia²⁵ több szempontból, a különböző társadalomtudományi és jogi diszciplínák aspektusait együttesen figyelembe véve foglalkozott a szervezett bűnözés elleni fellépés lehetőségeivel. Mindazonáltal a bűnszervezetiség büntető anyagi jogi vonatkozásaiban nem hozott semmilyen újdonságot a korábbi dokumentumokhoz, határozatokhoz képest.

A 98/733-as tanácsi álláspontról szóló definíciójában a terrorcsoportok és a szervezett bűnözés fogalmának az összecsúsítása a későbbi rendelkezésekben is érezte a hatását. 2002. június 13-án született meg a terrorizmus elleni harc tárgyában egy kerethatározat,²⁶ amelynek több pontja is megjelenik a későbbi szervezett bűnözéssel kapcsolatos kerethatározatban, mint például a szervezett csoport fogalma, illetve a bűnszervezet irányításával kapcsolatos definíciós rész. Nem térek ki a szankciók és egyéb tényállási elemek hasonlóságára, mivel az már sokkal inkább az igazságszolgáltatás működésének kérdését érinti. Igaz ugyan, a jogalkotás későbbi folyamatára a palermói ENSZ-egyezmény²⁷ is hatással volt, amit az Európai Közösség 2004. május 21-én hagyott jóvá, és annak alkotási fázisaiban is közreműködött.

A PALERMÓI EGYEZMÉNY SZEREPE

A Palermói egyezmény 2003. szeptember 29-én lépett hatályba, a dokumentum 2. cikke határozza meg a szervezett bűnözés fogalmát. A Joint Actionnál már tetten érhető strukturált csoport fogalmát a c.) pont definiálja. A szöveg szerint a legfontosabb elvárás, hogy a csoport nem alkalomszerűen jön létre, viszont a tagok határozott és pontos feladatmegosztás tudatában tevékenykednek. A strukturált csoport meghatározása kérdéses, mivel a szöveg azt implikálja, hogy a horizontális szerveződések is a fogalom alá értendők lennének, ugyanakkor csak a fejlett hierarchiát nem követeli meg. Ezzel implicit módon az alapvető alá-fölé rendeltségi viszonyt elvárhatónak tekintik a bűnszervezettől.

A palermói ENSZ-egyezmény 5. cikke alapján már a szervezett bűnözői csoport létrehozására irányuló megállapodás, illetve az ebbe az irányba tett cselekmények is bűncselekménynek számítanak az i.) pont alapján. A c.) pont szerint az elősegítés érdekében tett tanácsok is szankcionálhatóak. A fenti egyezmény az első olyan nemzetközi megállapodás, amely rendszerezi a bűnszervezettel kapcsolatos fogalmakat is, illetve kötelező érvényű. Ugyanakkor az utóbb említett 5. cikk két fentebbi pontja olyan széles értelmezési jogkört hagy a jogalkotók és -alkalmazók számára, ami alapján elkerülhetetlen a differenciált értelmezés az egyes pontokhoz tartozó bűncselekmények bizonyítása érdekében. Az ENSZ-egyezmény négy bűncselekményt külön kiemel, mint határozottan veszélyes illegális formákat: bűnszervezetben való részvétel, pénzmosás, igazságszolgáltatás akadályozása, korrupció.²⁸

Az amszterdami szerződés utáni Európai Unió számára a harmadik pillér kapcsán új lehetőségek adódtak arra, hogy a szervezett bűnözés ellen közös büntetőjogi intézkedésekkel lépjen fel. A jogharmonizációs törekvések számára az egyik leghatározottabb, legfontosabb előrelépést a jogforrási rendszer új jogi eszköze, a 2008-ban elfogadott kerethatározat jelentette.

Az Európai Bizottság 2005-ben benyújtotta a szervezett bűnözéssel kapcsolatos kerethatározat-javaslatát.²⁹ A későbbiekben az Európai Parlament ehhez állásfoglalást mellékelte,³⁰ az itt szereplő javasolt módosításokat figyelembe vették, és végül az Európai Unió Tanácsa 2008. október 24-én elfogadta.³¹ Az Európai Unió Tanácsának 2008/841 IB számú kerethatározata szerint a szervezett bűnözői csoportok nemzetközi hálózatokat építettek ki az elmúlt évtizedekben. A fentebbi mondat szinte kivétel nélkül minden korábbi egyezménynél, állásfoglalásnál is megjelent, de érdemes felfigyelni arra, hogy lassan kezd kikopni az ezzel egy mondatban szereplő fellépés és büntetőjogi megakadályozás hangsúlyozása. Implicit módon a nemzetközi dokumentumok szövegei kezdenek „megbarátkozni” a bűnszervezetek tartós jelenlétével. A kerethatározat különbséget tesz bűnszervezet és bűnözői csoport között. Miközben a bűnszervezet kettőnél több személy által létrehozott, hosszabb ideje működő csoport, amely legalább négy évig terjedő szabadságvesztéssel büntethető cselekményeket hajt végre, addig a bűnözői csoport esetében nem követelmény a tagok formális, munkamegosztáson alapuló szerepmegosztása, magának a csoportnak az összetétele sem kell, hogy állandó legyen. A kidolgozott működési mechanizmust egyedül az szavatolja, hogy nem véletlenszerűen hozták létre a csoportot illegális cselekmények elkövetése érdekében. Az ICC (Nemzetközi Büntető Bíróság) és az Interpol a bűnügyi igazságszolgáltatás területén együttműködési megállapodást kötött. A szerződés elsősorban a rendőrségi információk kölcsönös cseréjét szolgálja, ami a bűnügyi elemzőmunkát, valamint gyanúsítottak és más szökésben lévő elítéltek körözését segíti elő. Amikor mindkét félnek kölcsönösen érdeke fűződik hozzá, az Interpol-körözések kiadását és továbbítását is támogatja az ICC, valamint hozzáférést biztosít az Interpol saját adatbázisaihoz.³²

JÖVŐBENI LEHETŐSÉGEK A SZERVEZETT BŰNÖZÉS ELLENI FELLÉPÉS ÉRDEKÉBEN

Az Európai Unió Tanácsának 2008/841 IB számú kerethatározata jelenleg a szervezett bűnözéssel kapcsolatos európai uniós jogharmonizáció legfontosabb és egyelőre a leghatékonyabb eszköze. Meghatározza az anyagi és eljárásjog területén a definiált jelenséggel kapcsolatos fő kérdésekben (bűnszervezet fogalmának tisztázó szándéka, a büntetendő tényállások, a szankciók kérdése, a különleges körülmények és a jogi személyek felelőssége, valamint a joghatóság lehetősége) kivított inkább diszkurzív, mint tényleges eredményeket.

Az Európai Rendőrségi Hivatal (Europol) 2013-as SOCTA (Serious and Organized Crime Threat Assessment) értékelése³³ alapján a szervezett bűnözői csoportok már nem a 20. század első felében ismert gengsztertevékenységet végzik, kezdenek eltűnni az adott területen különböző bűncselekményformákat végző csoportosulások. A jövőben feltehetően a tevékenységek felosztására kerül sor, így ugyanazon a területen a prostitúciót vagy a drogárusítást különböző szervezetek végzik és felügyelik majd. A SOCTA-ban szereplő becslések szerint megközelítőleg 3600 szervezett bűnözői csoport működik az Európai Unió területén. A bizonyíthatóság problémája miatt

feltehetően itt nem egyenlő súlyú, nagyságú és működési elvet valló csoportokról van szó, hanem heterogén természetű bünszervezetek adják ki ezt a minden valószínűség szerint növekvő számot.

JEGYZETEK

- ¹ Szabó András: *Bűnözés – ember – társadalom*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1980, 115. o.
- ² Lukács György: *Mesél a pesti zsaru*. Cédrus Kiadó, Budapest, 1990, 47–48. o.
- ³ Uo. 48. o.
- ⁴ Szabó László: *Bandák nyomában az Interpol. Bűnözés a nagyvilágban II*. Népszava, Budapest, 1986, 133–238. o.; Tóth Eszter Zsófia: *A Madonna, az Ifjú és a többiek. 30 éve történt „az évszázad műkincsrablása” a Szépművészeti Múzeumban*. Múlt-kor történelmi magazin, 2013/4., 13–26. o.
- ⁵ Zombori Attila: *Képes könyv*. BM Könyvkiadó, Budapest, 1984, 63–100. o.
- ⁶ Blaskó Béla: *Magyar Büntetőjog. Általános rész*. Rejtjel Kiadó, Budapest–Debrecen, 2010, 604–605. o.
- ⁷ 1996. évi XXXVIII. törvény a nemzetközi bűnügyi jogsegélyről, I. fejezet.
- ⁸ Bárd Károly: *Szervezett bűnözés. A bűnüldözés és az igazságszolgáltatás nemzetközi összehangolása*. Börtönügyi Szemle, 1994/4., 1. o.
- ⁹ Nápolyi deklaráció. www.un.org/documents/ga/res/49/a49r159.htm
- ¹⁰ Bárándy Péter – Bihari István: *(Tag)állami szervezett bűn*. In: Magyar polip. A posztkommunista maffiaállam. Szerk.: Magyar Bálint, Noran Libro, Budapest, 2013, 165. o.
- ¹¹ Varga Zoltán: *A szervezett bűnözésről*. Jogok, 2006/4., 21–25. o.
- ¹² Borai Ákos: *A szervezett bűnözés büntetőjogi kérdései*. Rendészeti Szemle, 1992/5., 13. o.
- ¹³ Bárd, i. m. 1. o.
- ¹⁴ Berliini deklaráció. https://migration.ucdavis.edu/mn/more.php?id=448_0_4_0
- ¹⁵ Klas Kärrstrand: *Countering Narcotics and Organized Crime in the Baltic Sea Region. Report from the Silk Road Studies Program Workshop Riga, Latvia, 12–13 December 2006*. Uppsala University, Uppsala, 2006, 7–11. o.
- ¹⁶ Bárd, i. m. 7. o.
- ¹⁷ *Action plan to combat organized crime*. 15. 8. 1997. http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=uriserv:OJ.C_.1997.251.01.0001.01.ENG
- ¹⁸ Nánási László: *A szervezett bűnözés kérdései a magyar anyagi és eljárás büntetőjogban (Egy „precedensügy” tapasztalatai)*. Romániai Magyar Jogtudományi Közlöny, 2006/3., 45. o.
- ¹⁹ Az Európai Tanács az Európai Unióról szóló Szerződés K.3. cikke alapján fogadta el az Európai Unió tagállamaiban a bünszervezetben való részvétel bűncselekménnyé nyilvánításáról. Európai Unió, 98/733/IB.
- ²⁰ Bárándy–Bihari, i. m. 167. o.
- ²¹ Bárd, i. m. 4. o.
- ²² Bárándy–Bihari, i. m. 169. o.
- ²³ Nánási, i. m. 45. o.
- ²⁴ Bárándy–Bihari, i. m. 169. o.
- ²⁵ *The prevention and control of organised crime: a European Union strategy for the beginning of the new millennium*. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32000F0503>
- ²⁶ A Tanács kerethatározata a terrorizmus elleni küzdelemről. Európai Unió, 2002/475/IB.
- ²⁷ A Tanács határozata az Egyesült Nemzetek nemzetközi szervezett bűnözés elleni egyezményének az Európai Közösség nevében történő megkötéséről. Európai Unió, 2004/579/EK.
- ²⁸ Az Egyesült Nemzetek keretében, Palermóban, 2000. december 14-én létrejött, a nemzetközi szervezett bűnözés elleni egyezmény magyar kihirdetéséről. http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A0600101.TV
- ²⁹ Javaslat: a Tanács kerethatározata a szervezett bűnözés elleni küzdelemről. www.europarl.europa.eu/document/activities/cont/201206/20120627ATT47779/20120627ATT47779EN.pdf
- ³⁰ Az Európai Parlament jogalkotási állásfoglalása a szervezett bűnözés elleni küzdelemről szóló tanácsi kerethatározatra irányuló javaslatról. www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&reference=P7-TA-2013-0444&language=EN

- ³¹ A Tanács kerethatározata a szervezett bűnözés elleni küzdelemről. Európai Unió, 2008/841/IB, Preambulum 1. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:32008F0841>
- ³² INTERPOL – Cooperation agreement between the Office of the prosecutor of the ICC and the International Criminal Police Organization.
- ³³ Europol 2013-as elemzése. www.europol.europa.eu/content/eu-serious-and-organised-crime-threat-assessment-socta

TOVÁBBI FELHASZNÁLT IRODALOM

- Fehér Lenke: *A nemzetközi emberkereskedelem*. Ügyészek Lapja, 2005/3., 49–52. o.
- Hegyaljai Mátyás: *A nemzetközi bűnügyi együttműködés*. Kül-Világ, 2012/4., 2–14. o.
- Sallai János: *Az EU mint a szabadság, biztonság és jog térsége*. BM Oktatási Főigazgatóság, Budapest, 2004.
- Schengenre hangolva. Európai Műhelytanulmányok*. Szerk.: Fejes Zsuzsanna et al., Magyar Külügyminisztérium, Budapest, 2007.